

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхапэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

МАКЪ

№ 123 (23052)

2024-рэ илъэс

МЭФЭКУ

БЭДЗЭОГЪУМ и 11

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Сабыибэ зэрыс
унагъохэм апае

Адыгеим анахь мэхъэнэ ин зыщыратырэ лъэныкъохэм ащыщ къэхъухэрэм япчъагъэ хэгъэхъогъэныр. Мы лффыгъом тегъэпсыхъагъэу тишъолыр щыпсэухэрэм социальнэ лэпылэгъоу арагъэгъотыштым хагъэхъошт.

Джаш фэдэу мы илъэсым къулыкъоу «Пункт проката» зыфилорэм илофшлэн ыублэшт. Апэрэ щыклагъэу ялэмклэ ащ гъот маклэ зилэ унагъохэм зыфагъэзэн альэклышт. Мы чыплэ дэдэхэм комисионнэ тучанхэр къащызэлухыгъэн гухэлъхэри щылэх сабыихэм апае хъап-щыпхэр ачлэлъхэу.

Шъушлэным
пае:

2024-рэ илъэсым иапэрэ мэзих Адыгеим сабыи 1952-рэ кыщыхъугъ, мы пчъагъэр икыгъэ илъэсым ифэдэ уахътэ егъэпшагъэмэ, сабыи 45-клэ нахьыб.

Адыгеим клэлэцлыкы зилэ унагъоу щыпсэурэр мин 53-м ехъу. Клэлэцлыкыхъу шъолырым исхэм япчъагъэ – мини 109-рэ.

Сабыибэ зэрыс унагъохэм ахэхъо зэпыт, ахэм афэдэу Адыгеим непэ щыпсэурэр унэгъо 8877-рэ. Къэралыгъом ыналэ зэратетыр зэхашлэным пае ищыклэгъэ пстэури зэшлуахы. Клэлэцлыкы зэрыс унагъохэм адэлэпылэгъэным Адыгеим мы илъэсым сомэ миллиарди 6,6-рэ щыпэлугъэхъащт. Мылъкур сабыеу къэхъухэрэм апае зэтыгъо ыкли мазэ къэс афатлупщырэ тынхэм, фэгъэклотэнхэм, социальнэ зэзэгъыныгъэм игъэцэклэн аплугъэхъащт.

2024-рэ илъэсым УФ-м и Президент и Указклэ федеральнэ мэхъанэ илэу ышлыгъ сабыибэ зилэ унагъохэм ястатус ыкли яшэс шъхъалэхэр. Ащ фэдэ унагъохэм къэралыгъо лэпылэгъур къаратышт лъфыгъэ анахьжыгъэу ялэм илъэс 18 е илъэс 23-рэ мэхъуфэклэ очнэу еджэмэ.

2025-рэ илъэсым кыщыублагъэу къэралыгъом лф щилэшт лъапкъ проекткылау «Унагъор» зыфилуу УФ-м и Президент игукъэклым. Ащ амалышлхэр джыри кытыштых унагъохэм адэлэпылэнхэм пае.

МЭШЮДЗ Саид.

Ар кыщалауагъ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет илофшлэгъу зэхэсыгъоу Лышхъэу Къумпыл Мурат зерищагъэм. Республикэм ипачэ кызэрэхигъэщыгъэмклэ, социальнэ лэпылэгъуклэхэмклэ законопроектхэм шъолыр парламентым изэхэсыгъоу джырэблагъэ илэшттым шахэплэзыхт.

«Унагъохэу сабыи зилэхэм лэпылэгъу ягъэгъотыгъэнымклэ къэралыгъом ипачэ кыгъэ-нэфэгъэ пшъэрылхэр икыоу Адыгеим шагъэцэклэштых ыкли шъолыр лэпылэгъухэри ахэм ахагъэхъоштых», — кыкылгъэ-тхыгъ Къумпыл Мурат.

Агъэнафэхэрэр:

— зыныбжъ илъэс 26-м нэсырэ ным апэрэ е ятлонэрэ сабыи кызыфэхъуклэ, зэтыгъоу сомэ мин 25-рэ фэтлупщыгъэныр; — я 3-рэ ыкли ащ ыуж кыкырэ сабыи кызыфэхъухэрэм шъолыр ны мылкъоу аратырэм фэдитлуклэ

хэгъэхъогъэныр (сомэ мин 50-м ычылплэклэ

Клэлэцлыкы зэрыс унагъохэм адэлэпылэгъэ-ным Адыгеим мы илъэс-ым сомэ миллиарди

6,6-рэ

щыпэлугъэхъащт.

сомэ мини 100-м

нэсэу шыгъэныр); — сабыибэ зилэ унагъохэм илъэс къэс еджэгъу илъэсыклэм ехъулэу сомэ мини 5 ятыгъэныр клэлэцлыкыхъу еджэклэ е спортивнэ шъуашэ афашцэфыным пае. Мы лэпылэгъур илъэсэу тызхэтым арагъэгъотынэу ягухэль.

Унагъом имэхъанэ агъэльэшэу

Унагъом и Илъэс фэгъэхьыгъэ арт-объект Мыекъопэ районым къыщызэлуахыгъ. Чыплэ фэхьугъэр Абдзэхэхаблэ игурыт еджапл.

Илъэс пчъагъэхэм дэпкъ нэклэу шыгъэм унагъом, ащ изыкыныгъэ, зэныбджэгъуныгъэм, зэгурылоныгъэм, лъэпкъ зэфэшхьафхэм язэныбджэгъуныгъэ ыкли чыплэ хъопсаплэхэр къызгъэлъэгукрэ сурэтхэр атырашыхагъэх. Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъоу тефагъ нахь мышлэми, яеджаплэ шыхьугъэ зэхьоклыныгъэр зэрагъэлъэгъунэу клэлэцыклубэ къеклолагъ ыкли сурэтхэр агу рихьыгъэх.

— Сурэтхэр иных, дахэх, земышъогух. Нэр агъэгъушл. Ау ахэм мэхъанэ куухэр ахэлъых. Унагъор хэткли шхьалэ. Зэныбджэгъуныгъэри, зэгурылоныгъэри ары. Ахэр сурэтхэм тцагъэгъушэштэп, — ело Абдзэхэхаблэ игурыт еджаплэу N 3-м иклэлэеджаклоу Анаида Лезгановам.

Унагъом и Илъэс фэгъэхьыгъэ мыщ фэдэ арт-объектхэм якъызэлухын зигукъэкыр мысатыушл организациеу

«Талантида» зыфилоэр ары. «Движение первых» зыфилоэрэм илэпылэгъуклэ ар гъэцклагъэ хьугъэ. Ащ зэхыщэгъэ зэнэкьокъум арт-объектхэм яшынклэ проектхэр хэлэжъагъ ыкли теклоныгъэр къыщыдихыгъ. Сурэтхэм яшын сурэтхьэхэмрэ волонтерхэмрэ хэлэжъэх.

— Унагъом, шульэгъум, шыпкъэныгъэм я Мафэ пэблагъэу арт-объектым икъызэлухын ау сыдми тедгъэфагъэп. Сурэтэу тшыгъэхэм ары ямэхъанэ шхьалэр, ащклэ ар дгъэлъэшы тшолгъуагъ. Дэпкъым тешыхагъэхэм зэклэми агузэгъу итыр унагъор ары. Цыф пэпчыкли ищылэныгъэ ары зэрэщытын фаер: иунагъо чыплэ шхьалэр ылыгъын фае, адырэ пстэур ащ къешлэкыгъ. Арышъ, гупшысэ шхьалэу мыщ хэлъыр — пстэури унагъом къыщэжъэ, — ело проектхэр зигукъэклэу, мысатыушл орга-

низациеу «Талантидем» ипашэу Карен Каракьян.

Абдзэхэхаблэ игурыт еджаплэ къыщызэлухыгъэ арт-объектыр ятлонэр. Апэрэр къуаджэу Тэхьутэмькыуае щэгъэпсыгъ. Хэгъэгъу зэошхом илъэхъан Советскэ Союзым и Лыхъужыцлэ къызфагъэшъошэгъэ тилъэпкъэгъухэм афэгъэхьыгъэр В. КИ. Мызэгъым ыцлэ зыхьырэ еджаплэм щэгъэпсыгъ. Проектым иклэщаклохэм республикэм ирайонхэмрэ икъалэхэмрэ къызэлъаубытыныр ягъухэлъ. Пстэумкли арт-объекти 9 ащ къыдыхэлъытагъ. Зичэзыур, я 3-р, Мыекъуапэ игурыт еджаплэу N 6-м щашлышт. Зэхэщаклохэм къызэралуагъэмклэ, адыгэ лъэпкъ нэшанэ ащ хэлъышт.

АНЦОКЪО Ирин.

Сурэтхэр: *Ишъынэ Аспъан.*

Псы къабз

Мыщ фэдэ цлэ зилэ федеральнэ проектэу Адыгеим щэгъэцаклэрэр ыклэм нагъэсыным пэе мы илъэсым сомэ миллиони 161,9-рэ зытефэшт лофшлэнхэр рагъэклокыштых.

Адыгеим псэолъэшлынымклэ и Министертвэ къызэритырэмклэ, лъэпкъ проектэу «Псэуплэр ыкли къэлэ шылакэр» зыфилоэрэм хэхьэрэ федеральнэ проектэу «Псы къабзэм» республикэм имуниципальнэ псэуплэхэр 2019-рэ илъэсым къыщыублагъэу хэлэжъэх, а уахтэм пэуагъэхьагъэр зэклэмкли сомэ миллион 765-рэ. Федеральнэ проектхэр УФ-м и Президент иунашъоу «Урысые Федерацием 2024-рэ илъэсым нэс хэхъоныгъэ ышлынымклэ лъэпкъ мурадхэмрэ охтэ чыжъэ пшъэрылхэмрэ» зыфилоэрэм тегъэпсыхагъэу пхырашъы.

Шъугу къэдгъэкыжынын, проектым ипшъэрылхэ шхьалэр — цыфхэм алэклэхьэрэ зашъохэрэ псым идэгъугъэ зыкхэгъэлэтыгъэным пэе псырыклуаплэхэмрэ псыкхэтыплэмрэ гъэклэжыгъэнхэр ыкли технологие пэрытхэм адегъэштэгъэнхэр.

— 2019-рэ илъэсым къыщыублагъэу 2023-м нэс Адыгеим имуниципальнэ псэуплэхэм псым икхэщэлэн тегъэпсыхьэгъэ объект 27-рэ ащашлыгъ. 2024-рэ илъэсым ыклэ нэс зэклэмкли шыгъэн ыкли гъэцкэкжыгъэн фаеу объект 33-рэ проектымклэ агъэнэфэгъагъ, — къылотагъ АР-м псэолъэшлынымклэ, транспортнымклэ, псэуплэ-коммунальнэ ыкли гъогу хъызмэтымклэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу **Лафышъэ Рэмзан.**

2023-рэ илъэсым ыклэ ехьулэу проектхэр зэрагъэцклагъэм изэфэхьысыжхэмклэ, Адыгеир шъолъыр пэрытхэм ахэхъэ: илъэситф плэлъэ лофшлэнхэр процентишъэу щэгъэцклагъ.

Псэолъэшлынымклэ Министерствэм къызэрэщыталауагъэмклэ, мы илъэсымклэ проектым къыдилъытэрэ лофшлэнхэр процент 45-клэ зэклафагъэх.

Мыгъэклэ зэраухэсыгъэу, республикэм ирайонишмэ — Тэхьутэмькыое, Теуцожь ыкли Джэдждэ районхэм — псым итын

тегъэпсыхьэгъэ объектх ащашлы ыкли ащэгъэцкэкжы. Гушъылэм пэе, Тэхьутэмькыое чыплэ коим хэхьэрэ Натыхъуаерэ псэуплэу Отраднэмрэ япсыкычлэщыплитлу агъэклэжы, лофшлэнхэм сомэ миллион 22,5-рэ ыкли миллион 22,8-рэ атефэшт.

Джащ фэдэу Теуцожь районым ипсэуплэхэм: Нэшъукъуае — сомэ миллион 15,1-рэ, Пэнэжыкыуае — сомэ миллион 25,4-рэ ауасэу япсыкычлэщыплэхэр агъэклэжы. Лъэустэнхьаблэ клэу щашлы, ащ тефэщтыр сомэ миллион 45,2-рэ.

Джэдждэ районым псыкычлэщыплэ зэхэт сомэ миллион 30,9-рэ ыуасэу Дондуковскэм щэгъэгъу.

— «Псы къабзэм» къыхиубытэу урамэу Октябрьскэм псыкычлэщыплэ щызэтырагъэпсыхьэ. Лофшлэнхэр зэклэ яплалэм къыриубытэу зэшлуахы, — къылуагъ Джэдждэ районым ипашэу **Андрей Таранухиным.**

Ащ къызэрэхигъэщыгъэмклэ, станицэм щыпсэухэрэм ящылэклэ псыкычлэщыплэ ишлуагъэклэ бэклэ нахьышлу хьушт.

— Чыплэм скважинитлу щытыубырыугъ, чэшъанэр ыкли къулыкъушлэплэ псэуалъэр зытетыштхэ лъакъор дгъэчыгъэ, чырбыщ псэуалъэр зэтетлхьагъ, чэур дгъэгъуагъэх, псыкхэщэлэплэмрэ псы тыплэмрэ ярыклуаплэхэр чэтлхьагъэх. Чыналъэм изэтэгъэпсыхьан едгъэжъагъ — гъогулудэхэр щытых, асфальтыр тель, — **къалотагъ псэолъэшлэхэм.**

Дондуковскэ псыкычлэщыплэр мы илъэсым ишышхьэлэу мазэ иапэрэ мафэ къаухынэу агъэнафэ.

Псэолъэшлынымклэ Министерствэм къызэритырэмклэ, Адыгеим щыпсэухэу гупчэ псыкхэтыплэм епхыгъэхэу шэпхэшлэхэм адиштэрэ псыр къызлэклахьэхэрэм япчъагъэ мы илъэсым ыклэ нэс процент 92-м нэсынэу щыт.

Теклоныгыгэхэм

УФ-мклэ «Льэпкь творчествэм изаслуженнэ коллектив», «Черкес FM-м» и Жьуагь, кьэралыгьо мэхьанэ зилэ телепроект инэу «Поем на кухне всей страной» зыфилорэм хэлэжьагь, Урысыем и Кьыблэ итворческэ куп-хэм язэнэкьокьоу ВДНХ-м шыкьуагьэм теклоныгьэр кьыщыдихыгь — мыхэр льэпкь жэрыло-этнографическэ ансамблэу «Ащэмэзым» аужырэ ильэсым кьыдэхьугьэхэр ары нылэп.

Непэ «Си Пакь» зыплөклэ, нэм кьыкьлэуцорэр льэпкь жэрыло творчествэмклэ АР-м иансамблэу «Ащэмэзым» ары. Гьэкьлэжьыгьэ ижьырэ оредым «Черкес FM-м» жьогьуацлэ кьызэрэшилэжьыгьэм ихьатыр-клэ, купым итворчествэ гьогьу илахьыклэ ыублагь. Сыдэуштэу ащ кьыфэкьуагьа, тапөклэ илофшлэн сыдэуштэу ыгьэпсышта? Упчлэхэр фэдгьэзагьэх ансамблэм иапэрэ мафэхэм кьашегьэжьагьэу игьогьу кьыдэзыхьлоу, АР-м культурэмклэ изаслуженнэ иофшлэу, доцентэу, клэлэгьэ-джэ шлэныгьэхэмклэ кандидатэу Басте Асиет.

— Асиет, «Си Пакь» зыфилорэ оредэу «Ащэмэзым» кьылорэм ижьырэ оредым нэмыкь нэхэмклэ непэ ригьэплэгыгьэх. Аужырэ ильэсым адыгэ-гум изакьон ащ ыцэ-фыгьэр, зэрэкьэралыгьэу. Гьэкьлэжьыгьэу ар кьы-шьулоныр хэта зыгу кьэкьыгьэр?

— Ежь клэлэхэр ары зигьу-кьэкьыр. Ахэм а оредыр альэ-гьугь джащ фэдэу.

— Адэ, укьезэгьыгьа? Адемыгьэштэн плээкьы-щтыгьэба?

— Адезгьэштагь. Цыхьэ зэфэпшыжьын фае. Кьыбгьуры-лорэр нахьыбэу, ау уаготэу уадэлэбэкьон фае ныбжы-клэхэм. Армырмэ, нэмыкь льэ-ныкьо клөштых. Сэ згьэшлэ-гьогьэ закьор оредыр «Черкес FM-м» кьышлэо зэхьум зерафэ-пагьэхэр ары. Ар зэхэщаклохэм ягьукьэкьыгь. Шьулэгьугьэба шьом хэшлыкьыгьэ шыгьынхэр, щазымэхэр ащыгьэхэу. Ау, кьы-зэрэчлэкьыгьэмклэ, тырагьэ-фагь. Ижьырэ оредым итеплэ, еплыкьлэу фырылагьэр зерахь-окьыгь, ащ фэдэуи ар кьызэрэ-плон плээкьыштыри кьарагьэ-лэгьугь. Ащ дэжым «дышэ тьысыплэклэ» заджэхэрэм сы-щысэу сяплыгь. Ахэр сценэм кьызтехьэхэм, гьушьягьэу зэ-хэсшлагьэр кьэплон плээкьы-щтэп. Ифэшьяуашэу льэпкьыр, шьолырыр кьагьэлэгьуагь. «Жьуагьо» тыхьугьэу кьыза-лом... Ар зэбгьэпшэн щылэп. Арыш, ащ ыуж тилофшлэнклэ еплыкьлэхэр зэблэтхьугьэх. Непэ тшлэрэр зэклэ ныбжы-клэхэм танэсыным тегьэпсыхэ-гьэшт. Джьэрэклэ репертуарэу тилэр гурьт ныбжэ зилэхэм ыкли нахьыжьэхэм апай. Джьы, «Чер-кес FM-м» ыуж, лэужыкьлэхэм закьыфэдгьэзэныр тимурад. Ныбжыкьлэхэр «Ащэмэзым»

иконцерт кьэклонхэу, кьалорэр кьагурылонэу тыфай.

— Сыдэуштэу закьы-фэжьугьэзэщта? Шьо-шлэ, жьугьэзэфэжьах?

— Апэрэмклэ, оредым шьуа-шэу илэр нэмыкьышт. Е, тэрэзэу кьэплон хьумэ, оред кьэуакьлэ хэлъыштэп. Хьулэфыгьэхэр зызэхэтлысхьэхэклэ мэкьэмэ хьатэ илэу оред кьалощтыгьэп. Нахьыбэрэмклэ ащ мэхьанэ ратыштыгьэп, гьушлэр ары нахь. Тэри джары тызыфаер: гьуш-лэр шьхьэлэшт. Етланэ, льэпкь шьуашэр пщыгьэу укьытехьэмэ, утлысэу оред кьалорэм фэдэ-щтэп, ныбжыкьлэхэм оредыр клэу кьапэдгьохьшт. Ау нафэр зы — иоф зэрэтшлэщтыгьэу тшлэжышьяуштэп. Джьы лэоянэу тызтеуцагьэм кьыкьлэгьэчын тыфитэп. Ыпэклэ тылыкьлөтэным пае ныбжыкьлэхэм янэплэгьу кьытфагьэзэн фае. Мары, «Си пакьэ» еплыкьлэу фырылэр цыф-хэм зэблахьугьэба?! Оредым тьапш ыныбжэ, тыда кьызша-мылуагьэри, кьэзымылуагьэри?

лажэрэм нахь цыхьэ кьыфашлы хьугьэ. Ар клэлэхэм яхьатыр. Ахэм уазыдэгьушылэклэ, ащ фэдэ ныбжыкьлэхэр нахьыбэу зэрэ-тилэнхэ фаер кьыбгьурэло. Илэс пчягьэ хьугьэу сценэм тытет-ба, кьэгьэлэгьоныбэ тилэба, джа «Ошадэм» иофышхоу щытшлэрэм ильэуж кьыпты-римыгьэнэн ыльэкьырэп. Ащ ишьяуагьэклэ клэлэхэм шэн пытэ уцугьэ ялэ хьугьэ. Илэс кьэс ар нахь кьуачлэ мэхьу. А зы уахьтэм ахэр адыгэ шэн-ха-бзэхэм язехьаклох ыкли непэрэ мафэм ицлыфых. Тлур зэгьусэн зэрилэжьыштым ищысэшлэх. Непэ зыгорэм рагьэблагьэхэмэ, ахэм ахьырэр льэпкь культурэ закьор арэп, шэн-хабзэхэри, зекьуакьлэхэри ащ кьыгьух. Ахэм ар зыщызэрахьэрэр сценэ за-кьор арэп, щылэныгьэми ащ фэдэу хэтых. Марыба сахэплэ-ба, зэхьокьыхэрэп. Мэщфэшлэ Нэдждэти, Кьулэ Амэрбийи ар бэрэ кьысалоштыгь: «Мы клэ-лэхэр сценэ закьом паеп, оред кьалон кьодыер арэп сэнэхьатэу ахалпхьэрэр. Ауштэу кьанэ-хэми мэшэлахь, ау ахэр неущ

щырэ цыфхэр олпых. Творче-ствэм укьыпкьырыкьызэ, мэхьанэ ин зилэ льэпкь оредым ыпсэклэ адыгэ клэлэхэр ны-шпыпкьэ фэдэу олэжыых. Ахэр неущ иэнатлэхэр зылыгьын зы-лээкьышт цыфых. Арыш, ар зыщымыгьэгуш.»

Сщыгьупшэрэп. Клэлэхэм са-рэгьушхо. Ренэу зэгьусэх, иоф-тхьабзэхэм зэдэкьох, гьубзыгьэх, бэ заджэхэрэр, жэрыло твор-чествэм имызакьоу, дунаим щыхьурэ-щышлэрэми дэгьоу щыгьуазэх. А пстэури ащ кьа-зытыгьэр льэпкь оредыр ары. Апэрэ каналым ителекьэтынэу

ансамблэ псау зэрэхьу-гьэр?

— Ар кьызызгьурылуагьэр творческэ зэхэхьэу «Ошадэм» щыщ тызэхьур ары. Ащ щэч хэлэп. Илэсипшлэ хьугьэу ащ тыхэт. 2005-рэ ильэсым АР-м льэпкь культурэмклэ и Гупчэ кружокэу щедгьэжьэагь. Ащ изэхэщэн зигьукьэкьыгьэр Кьулэ Амэрбийи. Ары сэри сыкьезгьэ-блэгьэагьэр. Творчествэм ыльэныкьокьлэ иофшлэныр зэтэз-гьэуцоньмклэ ащ ишлогьэшхо кьысэклэгь. Джащ фэд, непэ кьыддэхьугьэр тфызэшлөкьышты-гьэп Мьекьопэ кьэлэ адми-нистрациер лэпылэгу кьытфэ-мышьуштыгьэмэ. Тигьэгушхоу, сыд фэдэрэкли кьыткьот АР-м культурэмклэ и Министерствэ, министрэу Аульэ Юрэ. Ренэу ыналэ кьыттырегьэты Адыгэ Хасэм.

Ау кьыхэзгьэщымэ сшлоигьу, ежь клэлэхэм зыхэт купым мэхьанэу ратырэр зэрэныр зы-зэхэсшлагьэр нахь пасэу ары. Яшьыпкьэу кьысалоштыгь: «Ио-фшлэ тыкьаклоу кьытщыхьурэп тэ, тиунэ тыкложьырэм фэд нахь. Тпсэ хатлхьэзэ шлэ тлэ-гьурэ иофыр тэгьэацлэ». Мары мы аужырэ уахьтэм кьыддэхьу-гьэ заулэми ахэр ыгьэрэхьаты-гьэхэу щысхэп, «икьушт» алорэп. Ары, мэгушлэх, ау джыри на-хьышлужьэу иоф ашлэнэу фаех, агу фэблэ, «лэагьлэу тызнэ-сыгьэм тыкьехьынын тыфитэп, нахь тылыкьлөтэн фае» ало.

— Адэ, о узэрэхьокьыгьа уздэлэжьэрэ клэлэхэм?

— Щэч хэмылэу — ары. Клэлэхэм сашлэу сэри сызэ-мышьокьыштыгьэмэ, тызэдэлэ-бэкьошьяуштыгьэп. Ахэм яхьа-тырклэ лэныкьуабэмэ нэмы-клэу сяплэы сыхьугь. Ежьхэми «Сыдэу дэгьоу бэрэ сыжьу-дэгьушлэра?» ясэлэ. Уадэгьуш-лэн фае, зыфаехэм, зыкьыфае-хэм, зэфэхьысыжьэу альэгу-рэм уащыгьозэн фае. Сэ шьхьа-фэу сикьуанцэ слэзшэу, ахэм яшлоигьоныгьэхэр кьыдэсы-мылэзэхэмэ, тызэшлөкьодышт. Зызэготчынуу амал щылэп, ар хьухэштэп. Арыш, тызэдэгьу-щылэ, зызэхэтэхьыжы.

Ары нахь мышлэми, лэужыкьлэ-хэм гу лъатэным пае «Ащэмэ-зым» шьо клакохэмрэ щазымэ-хэмрэ зыщилээнхэш, сценэ-шом кьышлон фэягьэ (мэщы Асиет). Ащ сыда кьыкьырэр? Кьыкьырэр — ныбжыкьлэхэм ашлогьэшлэгоньыр кьыдэплытэн фае. Мары джы «Адыиф» кьатло тшлоигьу. Тирепертуар ар бэ-шлагьэу хэт, ау джы нэмыкьлэу кьытэдэлүхэрэм зэхьадгьэхынэу тыфай. Джьэрэклэ тшлэгорэп ар зыфэдэщтыр, ащи тегупшысэ.

Етланэ кьасломэ сшлоигьор, тиколлектив, лэныкьоу тыздэ-

цыфхэм ахэхьаштых, джа шэн-хабзэу ахалпхьэхэрэр зэра-хьашт, ахэхьашт. Ахэр щыбзэх». А гьушлэхэм непэ сакьылу-жыгь.

А дэдэр кьысалогагь титвор-чествэ лыплэу, мызэу, мытлоу лэпылэгу кьытфэхьугьэу, Адыге-им ыцлэклэ Федерацием и Совет исенаторэу Хьопсэрыкьо Мурат. Москва тышылэу ыдэжэ тыри-гьэблэгьагьэу, иофэу тшлэрэр зыфэсэлуатэм, зэ сыкьызэ-пимыутэу кьысэдэлуи, мырэу-штэу кьысалогагь: «Нэбгырабэ мыхьухэрэми, Адыгеим инеу-

«Поем на кухне всей страной» зыфилорэм тыхэлажэ зэхьум, кьаралуагь: «Сыд фэдэрэ оред кьэшьяуагьэми, образ кьэ-шьяушыгьэми, адыгэ клэлэм ыкуцл кьышхьухэшы, ар жьу-гьэгуащэрэп». Ар зымыуасэ щылэп. Ежь клэлэхэри зыч-зыпчэ-гьоу зэхэтых. Нэбгырий мэхьу-хэш, зым щыкьлэрэр адырэм хегьэхьожьы, зэгурэложьых.

— Асиет, адэ сыдигьуа кьызыбгьурылуагьэр купыр кружок кьызыры-клоу зэрэщымытыжьыр,

Анцэко Ирин

алъапсэр — зэгурылоньыгъ

— О уишIошIкIэ, непэ «Ащэмэзым» итворчествэ лъэганIэу зынэ-сыгъэр лъэхъаным инэ-шана, хъауми купым ильэс пчъагъэм Iофэу ышIагъэм изэфхъы-сыжсэ?

— Мы шыIэныгъэм кышчы-хурэм зэкIэм еж яухэтэ яI. Тхъэм уичIыпIэ узэрэригъафэрэм сицыхъэ тель. Ау къасломэ сшIоигъу: кIалэхэм къалэжыгъ, Iофышхо ашIагъ. ЕтIанэ, кыз-кIыддэхуэгъу слытэрэр ошIа? Iофэу ашIэрэр зэрэтэрэзыр, ищыкIагъэу зэрэщытым яцыхъэ зэрэтельыр ары. Джа пстэур зэтефагъ. КIэлэ ныбжыкIэм Iофэу ышIэрэм ышхъэ Iэтыгъэу кытегушылэ зыхукIэ зымы-уасэ шыIэп. АхэмкIэ ар псын-кIагъэп, къадэхъашхыштыгъэр бэ, «орэдылу» аIоти, ялэгъухэм ахэр мыскъарэ ашIыштыгъэх. Сэ ар кIалэхэм сагъашIэщыгъэп, ыужкIэ зэхэсхыжыгъ нахъ. Сэ пэрыохъоу сIагъэхэр ахэм янэ-ятэхэр ары (мэщхы Асиет). Адыгэ кIалэм орэд кыIо мыхъунэу алытэщтыгъ. Ау ащ дэжым мэхъанэ зIа-

гъэр аныбжэ елытыгъэу плуны-гъэм ыльэныкIокIэ екIолIэкIэ тэрэз кыххэпхыныр ары. Ар кыздэхуэгъ. А уахътэм диссер-тацием пае Iоф зыдэсшIэгъэ ушэтынэу кIэлэеджэкIо нахы-кIэхэм афэгъэхыгъэм ащкIэ ишIогъэшхо кысэкIыгъ. КIэлэ-

цIыкIухэм сазыфагъэзагъэмрэ а ушэтынэм сыздэлэжыагъэмрэ зэтефагъэ, ащ ишIуагъэкIэ зы бзэ къадэзгъотыгъ, тызэгуры-луагъ. Джары Iофэу сшIэрэр кызкIыздэхуэгъэр нахъ, адыгэ орэдыжхэм егъэлыгъэ шу-лъэгъу зерафысIлэм паеп. Зэ-

кIэми шу альэгъу а орэдыжхэр. Къахэбгъэщын фае нахъ. Джыри зэ къэсэлэжы: гушIа-кIэ, зы бзэ къадэбгъотын, узэ-гурылон фае. Ахэм яшIоигъо-ныгъэхэр, яшIошIхэр, яеплы-кIэхэр непэ кыдэмылпытэхэ-мэ, пшIэрэр хъаулыеу сэлъытэ,

кыбдэхуон шыIэп. Ахэм зы шхъэкIэ анахъ ульагъу, ау яшъэогъоу уаготэу зэхашIэн фае — джащыгъум зэкIэ зэпыфэщт.

— Асиет, джыри зы пшIэрылтышхо кы-шъунышылъ. Мы къэ-блэгъэрэ мафэхэм «Сла-вянский базар» зыфиIо-рэ фестивалэу Витебскэ щыIоштым Адыгеир кышчыжыгъэу зы-гъошIт. Ащи «Си Пакъэ» кышчышъуIошIта?

— Ары, бэдзэогум и 12-м ар рекIокIышIт. Программэри кытфагъэхыгъах. Ащ кызэ-рэдыхэлытагъэмкIэ, орэдитIу къэтIон фае: зыр лъэпкэ орэ-дэу, адырэр урысэу. «Си Па-къэр» къэтIошIт шыпкы. ЯтIо-нэрэр — «Лебединая верность» зыфалорэр ары. ДгъэшIэгъуагъэ, сыда Iомэ ар зэкIо орэдыу щыт. Апэрэу ансамблэм кы-IошIт. Арышъ, теплъышIт ащ кызэрэщытпэгъокIышIтхэм.

АНЦОКЪО Ирин.

Сурэтхэр: «Ащэмэзым» ихъар-зынэщ.

МэфэкI дахэ афызэхашагъ

Унагъом, шульэгъум ыкIи шыпкэныгъэм я Мафэ ехъулIэу хэу-шхъафыкIыгъэ дзэ опе-рацием иветеранхэм ыкIи ахэм яунагъохэм мэфэкI Iофтхъабзэ куль-

турэм и Унэу «Гиган-тым» ащыфызэхашагъ.

Ащ кIэщакIо фэхуэгъ фондэу «Хэгъэгум иухъумаIохэр» зы-филорэм ишIолъыр къутамэ. МэфэкI шыпкэ хъунымкIэ фондым IэпыIэгъу фэхуэгъэх

кIэлэ администрациер, Мые-кIопэ къэралыгъо технологиче-скэ университетыр ыкIи «Опо-ра России» зыфилорэм ирес-публикэ отделение.

Унэгъо баиныгъэхэм афэгъэ-хыгъэ Iофтхъабзэр проектэу «Тиунагъо — Ти Теклоныгъ!» зыфилорэм кыдыхэлытагъ. Унэгъо зэфыштыкIэхэр гъэпы-тэгъэнхэм, унэгъо шэн-хэбзэ зэхэтыкIэхэм ямэхъанэ зэрэи-ныр кыххэгъэщыгъэным, джащ фэдэу хэушхъафыкIыгъэ дзэ операцием иветеранхэм ыкIи яунагъохэм IэпыIэгъу афэху-гъэным, агу кыдэщэгъэным проектыр афэлорышIэ.

Концерт программэм кыды-хэлытагъэу ветеранхэм яуна-гъо фэгъэхыгъэ ролик анахъ гъэшIэгъон техыгъэнымкIэ зэнэ-кIокъоу «Семейная радуга» зыфилорэр рагъэкIокIыгъ. Унэ-гъуи 7-мэ видеохэр къагъэхъа-зырыгъэх. Ахэр экранышхомкIэ къэзэрэгъоигъэхэм къафагъэ-лъэгъуагъэх ыкIи еплъыгъэхэм ямэкъэтынкIэ теклоныгъэр кы-дэзыхыгъэхэр кыхахыгъэх.

Зэнэкъокъум хэлэжыагъэхэм зэкIэми шульафтынэу IэрышI нысхъалэхэр аратыгъэх, ахэр зэхэщакIохэм ацIэкIэ гуфэбэ-ныгъэм ыкIи гуIэгъум ятамыгъэ хуэгъэх. Ащ нэмыкIэу шIолъыр фондым ыцIэкIэ хъакъу-шыкъу зэхэтхэр аратыгъэх.

Концертным ыуж мэфэкI Iоф-

тхъабзэм хэлэжыагъэхэм джы-ри зы шульафтын гушIуагъо къаждэщтыгъ. «Гигантым» ифойе адыгэ ыкIи урыс пщэрыхъапIэ-хэм яшхыныгъо зэфэшхъафхэр зытетыгъэ Iанэхэр щагъэуцу-гъэх. Къеблэгъэгъэ пстэуми а-шхыныгъо IэшIухэр ауплъэкIун-хэ амал ялагъ.

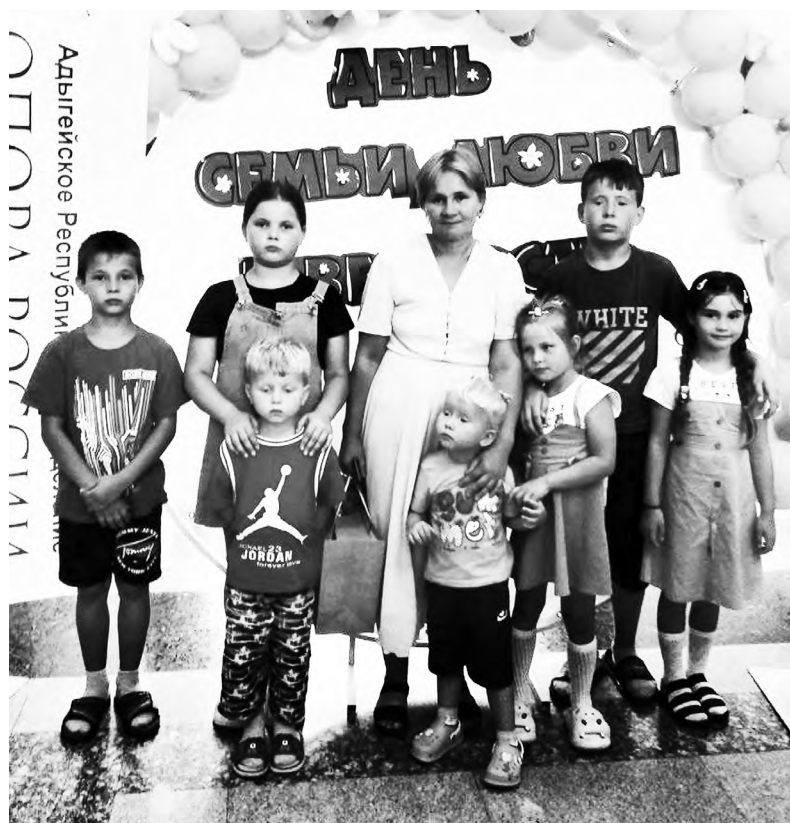
Джащ фэдэу нэпэепл сурэт-хэр къэзэрэгъоигъэхэм зы-щытырахын альэкIынэу чIыпIэ къафагъэхъазырыгъ. ХъакIэхэм ягуапэу мэфэкIыр агу къэзы-

гъэкIыжышIт сурэтхэр зыты-рахыгъэх.

Мы Iофтхъабзэр мэфэкI дахэ зэрафэхуэгъэм имызакъоу, фон-дэу «Хэгъэгум иухъумаIохэр» зыфилорэм кыдэлэрэ къулыкIу-хэр игъусэхэу хэушхъафыкIы-гъэ дзэ операцием иветеранхэм яунагъохэм лъэныкIо зэфэ-шхъафхэмкIэ IэпыIэгъу зэра-фэхуэхэрэм изы шыхъат хуэгъэ.

ЮШЫНЭ Сусан.

Сурэтхэр: фондэу «Хэгъэгум иухъумаIохэр».

Шапсыгъэ кыратхыкы

Лыф Хъалидэ фэгүшлуагъэх

Къуаджэу Шэхэкляй
щыпсэурэ Лыф ХъалидэОрэмэс ыкьом, зэля-
шлэрэ цыф хъунхэм,

**бэмышлэу ильэс 75-рэ
зэрэхуыгъэр хигъэунэфы-
кыгъ.**

Къуаджэу Шэхэкляе Цыклым Хъалидэ кыщыхуыгъ, ильэсы-
бэрэ Шэхэкляе къоджэ коим
иадминистрации лоф щылагъ,
совхозэу «Победэм» щылэ-
жыагъ, предпринимательствэм
пылгыгъ. Ильэс 30-м ехурэ
шапсыгъэхэм я «Адыгэ Хасэ»
чанэу хэлэжыагъ, ильэс 20-рэ
ТОС-у «Шэхэкляй» зыфилорэм
пэцэныгъэ дызэрихыагъ. Къуа-
джэхэу Шэхэкляйрэ Шэхэкляе
Цыклымрэ чыплэ зыгъэлоры-
шлэжынымыкляе якъулыкхуэр
ащ хэхъэх. Хъалидэ теубыта-
гъэу хэлпымрэ игуетыныгъэрэ

яшлуагъэкляе псэуплэ зэфэшъ-
хъафхэм ясоциальнэ-экономикэ
хэхъоныгъэкляе ыкляе язэтегъэ-
псыхъанкляе мэхъанэшхо зилэ
проектипшл пчъагъэ зэшлуахыгъ.
Лъэпкыбзэм, культурэм, шэн-
хабзэхэм якъэухуымэнкляе анахъ
лофыгъо инэу къэуцухэрэм
язэшлохынкляе пэцэныгъэ зэри-
хыагъ.

Гуетыныгъэ ин фырилэу ильэ-
сыбэрэ лоф зэришлагъэм пачэ
Лыф Хъалидэ къэралыгъо ты-
ныбэ кыфагъэшъошагъ. Ахэм
ащыщых медальхэу «лофшлэ-
ным иветеран», «Къалэу Шъачэ
ихэхъоныгъэ илахъ зэрэхышъ-
хыагъэм пачэ», «Чыплэ общест-
веннэ зыгъэлорышлэжынымы
чанэу зэрэхэлэжыагъэм пачэ»
зыфилохэрэр, джащ фэдэу

щытху тамыгъэу «Шъачэ щыщ-
хэм агъэлэплэрэ цыф» зы-
филорэр, рэзэныгъэ тхылхэр
ыкляе нэмыкхэр бэу кыфагъэ-
шъошагъэх.

Хъалидэ лъфыгыщ ил, пхъо-
рэлъф шъэожыыхэр 6 мэхуы,
пшъэшъэжыыхэр — 4.

Адыгэ Хасэм ыкляе ТОС-у
«Шэхэкляй» зыфилорэм и Со-
вет хэтхэр, гъэзетэу «Шапсы-
гъэм» иредакция лутхэр, къа-
лэу Шъачэ, Псышлорэ райо-
ным ыкляе Шэхэкляе къоджэ
коим яадминистрациехэм
япачэхэр гуфэбэныгъэ хэлъэу
Лыф Хъалидэ кыфэгүшлуа-
гъэх.

Псауныгъэ пытэ, щылэкляшлу
уилэнэу, бэгъашлэ ухуэнэу тып-
фэлао, Хъалидэ!

Псыбэ щыщ чемпионхэр

**Тлопсэ районым культу-
рэмкляе илофышлэхэм
ащыщ анахъ спорт уна-
гъокляе алгытэрэр адыгэ
къуаджэу къуышхъэм хэ-
тым щэпсэу.**

Хабзэ зэрэхуыгъэу, унагъом и
Ильэсэу Урысыем шагъэнэфагъэм
фэгъэхыгъэ зэнэкьокхуэр бэ-
мышлэу псэуплэу Ныбыгъу дэт
гъэпсэфыплэу «Зорькэм» щыкляу-
гъэх. «Сят, сян, сэры — тыспор-
тивнэ унагъу» зыфилорэ зэнэ-
кьокхуэр зэхэзыщагъэр культурэм
илофышлэхэм япрофсоюз и Тлопсэ
райком ары. Ащ командэ 11 хэ-
лэжыагъ.

Муниципалитетым культурэмкляе
икъэлэ ыкляе икъоджэ учреждение-
хэм ялыкляу щыт унэгъо купхэр
пэрыохуныгъэхэр псынклэу ыкляе
къулайныгъэ хэлъэу щыгъэзые-

гъэнхэм тегъэпсыхыгъэ зэнэкьо-
къум хэлэжыагъэх. Теннис зэрэ-
шлэхэрэ ракеткэ цыкляуахэр алыгъ-
хэу, ахэм ателъ лэгоо цыкляу-
хэр къемыфэхынхэм фэсакхъэзэ
псынклэу клэлэцыкляуэ къачы-
хъэщтыгъ, якъулайныгъэ кызэра-
гъэлэжыгъоштым фытегъэпсыхыа-
гъэу загъэпсыщтыгъ.

Анахыбэу очко къэзыхыгъэр
къуаджэу Псыбэ щыщ Шъхэлэхъо
унагъор ары. Ятлонэрэ чыплэр
зыубытыгъэр район гъэзетэу «Чер-
номорье сегодня» зыфилорэм
иредакция илыкляу куп. Джэрзыр
— къалэу Туапсэ и Гупчэ тхылъ-
еджаплэ щылэжыэрэ Игнатенко
унагъор ары.

— Лъэшэу тигуапэ хуыгъэ зы-
кляныгъэ ахэлъэу осэшлэхэм,
цыфхэу къекляулагъэхэм Шъхэлэ-
хъо унагъор къазэрэхэагъэщы-
гъэр. Ахэр лъэшэу зэкъотхэу
ушэтынхэр зэпачыгъэх, — кы-

**луагъ къуаджэу Псыбэ культурэм
и Унэу дэтым ипачэу Ацумыжъ
Маринэ.** — Унагъом ышъхъэу
Мурдин Рэмэзан ыкьом ильэс 19
хуыгъэу культурэм и Унэу лоф ще-
шлэ. Ар лэплэсэныгъэ зыхэлъ
къэшъуакляу, цыфхэр хуыгъэу зы-
хэлэжыэхэрэ общественнэ ыкляе
культурнэ лофтхъэбзабэ зэрещэ.
Ишъхъэгъусэу Заремэ Руслэн
ыпхуэр къуаджэу Псыбэ дэт еджа-
плэм ипачэу плуныгъэ лофымкляе
игуадз. Япшъэшъэжыгъеу Самирэ
я 2-рэ классым ис, творчествэм
лъэшэу фэцагъ. Ильэс заулэ ху-
гъэу къэшъокляу купэу «Псыбэм»
хэт, дэгъоу ордэ къелэ. Ащ нэ-
мыкляу япшъэшъэжыгъеу Миланэ
ышыпхуэ нахыжъ ыуж кымынэ-
ным пыл. Ильэсищым къехуы-
гъэп, ау нахыжыым ышлэрэр зэкляе
кешлыкляжы. Унэгъо ныбжыкляем
тыфэлао тапэкли гъэхъагъэхэр
ышлынху!

Тын лъэплэи 5-ри къахъыгъ

**Ростов-на-Дону щыкляу-
гъэ Урысые фестиваль-
зэнэкьокхуэ «Сэнаушхэм
ядунай» зыфилорэм гъэ-
хъагъэ хэлъэу зыкышци-
гъэлэжыагъэ къуаджэу
Шэхэкляй иансамблэу
«Шапсыгъэ нартыхэр»
зыфилорэм.**

Зэхэщаклохэм зэрэхэагъэу-
нэфыклягъэмкляе, Дунэе фес-
тиваль-зэнэкьокхуэ «Сэнауш-
хэм ядунай» зыфилорэр ныб-
жыкляхэм ятворческэ амал-
хэр къагъэлэжыонхэмкляе, амы-
шлэщтыгъэ цыфхэм нэлуасэ
афэхуынхэмкляе, мыщ фэдэ
проект инхэм ахэлэжыонхэм
гуетыныгъэ фырылэу еклолэн-
хэмкляе амал дэгъоу щытыгъ.
Цыф лъэпкъ зэфэшъхъафхэм
якультурэ къэухуымэгъэным-
кляе ыкляе хэхъоныгъэ егъэшл-
гъэнымыкляе, къошныгъэ зэфы-
щытыкляу лъэпкъхэм азыфагу
илхэр гъэпытэгъэнхэмкляе ащ
фэдэ лофтхъабзэхэм мэхъэнэ
ин ял.

Клэлэцыкляу къэшъокляу купыр

творческэ зэнэкьокхуэм чанэу
хэлэжыагъ. Урысыем ишъолпы-
рыбэмэ къарыклягъэ ансамблэ
аныхъ дэгъухэр ащ къекляула-
гъагъэх. Къэшъуитфэу клэлэ-
цыкляуахэм къашыгъэхэр лъэшэу
агу рыхыгъэх. Ахэр зыгъэхъа-
зырыгъэхэр Лые Артуррэ Ак-
санэрэ. Зэляшлэрэ хорео-
графэу Евгений Папунаишвили
осэшлэхэм тхъамэтагъор адызэ-
рихыагъ.

— Анахъ тын лъэплэи 5-у
агъэнэфагъэр зэкляе тэ къэт-
хыгъ, — кылуагъ коллекти-
вым ипачэу Лые Артур. —
«Исламыер», «Хъакляулацэр»,
«Зэфаклор» ыкляе «Къушхъэ
къашъор» а 1-рэ шъуашэ зилэ
дипломхэмкляе хагъэунэфыкля-
гъэх. «Убых къашъор» анахъ
агу рыхыгъэхэм ащыщыгъ ыкляе
фестивалым итын лъэплэ —
Гран-при кыхыгъ. Ижырэ
адыгэ къашъохэм ацлэхэр лъэ-
шэу кыралохэзэ, цыфхэу яплы-
хэрэр лэгу теохэзэ, осэшл купым
хэтхэм клэлэцыкляуахэм дип-
ломхэр, нэпэеплэ шлухъафтын-
хэр, кубокхэр къаратыжыгъ-
гъэх. Мы къэшъокляу купым
изичэзыу гъэхъэгъэшхоу ар

плъытэн плъэкышты. Мылкыу
лэпылэгъу кытэзытыгъэхэм
лъэшэу тафэраз. Ахэр: Хуыт
Айдэмыр, Ныбэ Рустам, Бастэ
Айдэмыр ыкляе Картозия Ас-

тамур. Джащ фэдэу дгъэсэрэ
клэлэцыкляуахэм янэ-ятэхэм

яшлуагъэ кытагъэкыгъ. Зэкляе
ми тафэраз.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр НЫБЭ Анзор.

Сурэтхэр авторым кытлэкигъэхъагъэх.

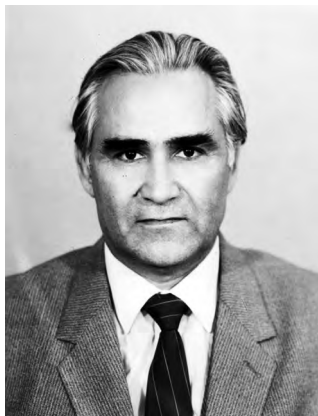
Адыгэ тхаклохэу бэдзэогъум къэхъугъэхэр

Лъэпкъ литературэм ялахьышхо хэлъ

Зигугъу къэсшыщт тхаклохэм ахэтых я 50 — 60-рэ илъэсхэм, я 70 — 90-м къахкыгъэхэр. Нэбгырэ пэпчъ теплъэ гъэнэфагъэ зэригъу, ятхаклэи ахэр зэтекых; ау азы мурад иным — адыгэ литературэр лэжыгъэным, ащ хахьо фэшлыгъэным, художественнэ жабзэм иамал зэфэшхьафхэр къэгъотыгъэнхэм, еклоу гъэфедэгъэнхэм зэралэкъу лэф дашлагъ, лъэпкъ литературэм ыкӀи тидыгабзэ хахьо фашыгъ.

БЭРЭТЭРЭ Хьамид

Апэрэ тхэкӀо нахьыжъхэм аужылоу, я 50-рэ илъэсхэм, усэкло-лирикэу Бэрэтэрэ Хьамид творческэ кӀоцӀагъу тилитературэ къыхъагъ. Ар бэдзэогъум и 9-м, 1931-рэ илъэсым Теуцожь районым итыгъэ къуаджэу Къэзныкъуае къыщыхъугъ. Гурыт еджапӀэр тыжьын медалькӀэ къыухи, илъэсрэ кӀэлэегъаджэу лэф ышлагъ, ащ ыужым Москва дэт университетэу М. В. Ломоносовым ыцӀэ зыхьырэм чӀахы, журналистикэмкӀэ ифакультет къыухыгъ. Ащ пӀыдзэгъу илъэс зытӀушрэ Москва дэт театр искусствэмкӀэ Къэралыгъо институтэу А. В. Луначарскэм ыцӀэ кӀэ щытым къыщызэуахыгъэгъэ Адыгэ студиэм щыригъэджагъэх. Хакъум къызэкӀожым, хэку гъэзетхэу «Социалистическэ Адыгеим», «Адыгейская правда» зыфилорэм, краймкӀэ зызегъазэм, гъэзетэу «Советская Кубань» лэф ащишлагъ. Ащ даклоу МГУ-м журналистикэмкӀэ иапирантурэ къыухыгъ, 1969-рэ илъэсым тарихь шӀэныгъэхэмкӀэ кандидат хъугъэ. Ащ щегъэжьагъэу Пшызэ мэкъумэщ институтым 1985-рэ илъэсым нэс щылэжьагъ, мы илъэсым къыщегъэжьагъэу Мыекъуапэ зыкыгъэзэжы, АКЪУ-м хэгъэгъу тарихьымкӀэ икафедрэ идоцентэу, ипрофессорэу шӀэ-фэ лэф ышлагъ, илъэс 64-м итэу дунаим ехыжыгъ. Ау творческэ лъэуж зэныбжъ дахэ къыгъэнагъ. Усэ тхылъ 17 адыгабзэкӀэ ыкӀи «Пьесэхэр» ылоу зы тхылъ; урысыбзэкӀэ, ипоэтическэ тхылъи 7 Краснодар ыкӀи Москва къащыдигъэкыгъэх. Хьамидэ зэдзэкыгъэ лэфшӀэгъэ ини иӀ. ИгушыӀэ фэсакъэу ылэжьэу, игупшысэ

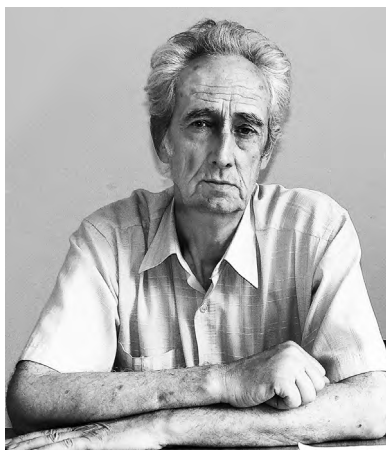
гум нэсэу, ышхьэкӀэ цыфыгъэ напэр ылэтэу псэугъэ. Адыгэ литературэм илахь гъэнэфагъэу кӀэлэцыкӀу литературэми хахьо фишлыгъ.

ГУТІЭ Санят

Бэдзэогъум и 14-м, 1961-рэ илъэсым Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Адэмые къыщыхъугъ. 1980-рэ илъэсым Адыгэ къэралыгъо кӀэлэегъаджэ институтыр къыухыгъ. Хьатикъое еджапӀэм адыгабзэмрэ литературэмрэкӀэ кӀэлэегъаджэу илъэс-ситӀо лэф шишлагъ. 1986-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу илъэс-сыбэрэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо телерадиокомпание щылэжьагъ, къэбархэмкӀэ отделе-лым иредакторыгъ. Джы Адыгеим итхаклохэм я Союз пшӀэдэкӀыж зилэ секретарэу лэф шешӀэ. Ытхыхэрэр 1983-рэ илъэсым къыщыублагъэу хеутых. Усэхэр зыдэт тхылъхэр ыкӀи прозекӀэ тхыгъэхэр къыдигъэкыгъэх. 2017-рэ илъэсым къыдигъэкыгъэ иусэ сборникэу «ГуцыӀер макӀэу» зыфилорэр къыгъэшӀыпкъэжьэу, тхэкӀо бзылф-фыгъэр итворчествэ егугъу, илъэсхэм ӀэпӀэсагъэри къадэкӀо.

КЪУЕКЪО Налбый

Бэдзэогъум и 20-м, 1938-рэ илъэсым Теуцожь районым ит къуаджэу Къунчыкъохаблэ къыщыхъугъ. Адыгэ къэралыгъо кӀэлэегъаджэ институтым филологиемкӀэ ифакультет 1962-рэ илъэсым къыухыгъ, лэфшӀэн зэхэдз илагъэп, ышӀэрэм егугъу-

щтыгъ. Район гъэзетым къыщегъэу, хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» корректорэу, телерадиовещанием лэф ащишлагъ. 1991 — 1993-рэ илъэсхэм Адыгэ Хасэм игъэзетэу «Гъуазэм» иредакторыгъ. 1994-рэ илъэсым щегъэжьагъэу кӀэлэцыкӀухэм апае журналэу «Самгъур» зыфилорэр къыдигъэкыгъ, 1996-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Адыгэ тхылъ тедзӀлэм иредактор шхьӀагъ.

Ытхыхэрэр 1962-рэ илъэсым щегъэжьагъэу хиутыгъэх. Усэ тхылъ пчӀагъэ: «Чыгур сыгу къыщекӀокы», «Чэрэз чыгъхэр», «Нэпкъ фабэхэр», «Огур зылэ-тыгъэр», мыхэм анэмкӀхэри адыгабзэкӀи урысыбзэкӀи къыдигъэкыгъэх.

Налбый кӀэлэцыкӀу тхыгъэ литературэм илахьышхо хэхагъ: «Такъэмрэ къакъэмрэ», «Адыгабзэм фӀагъэр», «Домик для дождя», драматургие произведе-ниехэр илэх, ахэр Адыгэ те-атрэм щагъэуцугъэх. Проземи щылэжьагъ — «Къушхьэ ябг», «ШымыӀэжхэм ясэнабжъ» ытхыгъэх.

Къуекъо Налбый АР-м искусствэмкӀэ изаслуженнэ лэфышӀэшху, АР-м и Къэралыгъо премие (2002) къыфагъэшӀошагъ, УФ-м итхаклохэм я Союз 1974-м щегъэжьагъэу хэтыгъ.

ХЪУНЭГО Саид

Бэдзэогъум и 24-м, 1961-рэ илъэсым Красногвардейскэ районымкӀэ къуаджэу Джамбэчые къыщыхъугъ. 1984-рэ илъэсым М. Горькэм ыцӀэ зыхьырэ Литературнэ институтыр къыухыгъ. Саидэ пасэу усэхэр ытхыныр къыздиштагъ, чыпӀэ гъэзетхэм ахэр къащыхиутхэу хъугъэ: 1985-рэ илъэсым «УблапӀэ» зыфилорэ тхылъ цыкӀлэм тхэкӀо куп ятхыгъэхэр зыдэтым Саидэ ирассказ заулэ къыдэхъагъ. Ащ тхылъхэу «Осэпыщ», «ГъашӀэм илӀахъхэр», «Макъэр шхьафит» (усэхэр, эссехэр, монологхэр дэ-тых», «ЛӀэшӀэгъуитлӀум ялъэ-мыдж», «Зэхэуьгоегъэ тхыгъэхэр зыдэт тхылъ» зыфилорэр къыдигъэкыгъэх. Хъунэго Саидэ рассказ кӀэкӀхэр, пьесэхэр, сатирическэ монологхэр етхы; ахэмкӀэ спектакль-миниатю-рэхэр, радиоинсценировкэхэр агъэуцугъэх. Хъунэго Саидэ

АР-м искусствэхэмкӀэ изаслуженнэ лэфышӀэшху, 1996-рэ илъэсым щегъэжьагъэу Урысы-ем итхаклохэм я Союз хэт.

ХЪУРМЭ Хъусен

Бэдзэогъум и 7-м, 1946-рэ илъэсым ШӀэуджэн районым ит къуаджэу Хьатыгъужыкъуае къыщыхъугъ.

Ытхыхэрэр 1965-рэ илъэсым къыщыублагъэу хиутыгъэх. Усэ-кӀуагъ, прозаикыгъ, драматургыгъ, АР-м изаслуженнэ журналистыгъ, илъэс 40 ӀэпӀэ-цыпӀэм гъэзетэу «Адыгэ макъэм» мэкъу-мэщым-кӀэ иотдел ипӀэцагъ, гъэзетым пшӀэдэкӀыж зыхьырэ секре-тарэуи ыкӀи редактор шхьӀалэм иапэрэ гуадзэуи щытыгъ.

Хъусен усэхэр, поэмэхэр зы-дэт тхылъхэр: «Къысаж», «Гу-гъэм ытам», «Усэ чыфэхэр», драматическэ поэмэу «Пщэ фыжхэм ядунай», повестэу «НэфшӀагъом къефэхыгъэ жъуа-гъор», романхэу «ШульӀэгъу нӀпӀэхъ», «Тиурам тыгъэр къы-щыкъокы», нэмкӀхэри къыди-гъэкыгъэх. 1996-рэ илъэсым щегъэжьагъэу Урысыем итхакло-хэм я Союз хэтыгъ.

ЦУЕКЪО Джахьфар

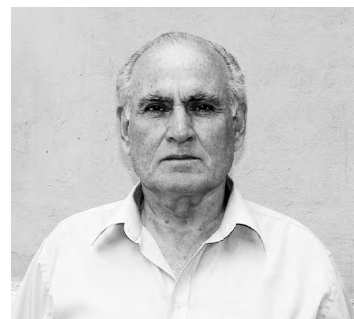

Теуцожь районымкӀэ къуаджэу Хьальэкъуае бэдзэогъум и 27-м, 1924-рэ илъэсым къыщыхъугъ. ТхакӀор къызыхъугъэр илъэси 100 мэхъу. Творческэ лъэуж дахэ къыгъэнагъ, 1948-рэ илъэ-сым щегъэжьагъэу ытхыхэрэр хиутыштыгъэх. КӀэлэцыкӀухэм апае усэ сборникхэу «Сыина, сыцӀыкӀуа?» (1968), «Тихьаблэ кӀалэхэр»; урысыбзэкӀэ тхылъ тедзӀлэу «Детская литература» зыфилорэм къыщыдигъэкыгъэх «Хитрый Мос», «Дедушкина

внучка», «В долине чудес» зы-филохэрэр. Джащ фэдэу ытхы-гъэхэм ащышхэр Москва нэ-мыкӀэу Краснодари къыщыдэ-кыгъэх. «Возвращение», «Боль-шое гнездо», «Я не трус» ыкӀи «Новый дом».

ЗэдзэкӀын лэфшӀэнри дэгъоу къыдэхъуштыгъ. Цуекъо Джахь-фар Андырхъое Хъусен ыцӀэкӀэ агъэуцугъэ премием илауреа-тыгъ, 1998-рэ илъэсым щегъэ-жьагъэу Урысыем итхаклохэм я Союз хэтыгъ.

ЦУЕКЪО Юныс

Бэдзэогъум и 27-м, 1940-рэ илъэсым къуаджэу Хьальэкъуае къыщыхъугъ. Адыгэ кӀэлэегъаджэ училищыр, Ростов-на-Дону дэт къэралыгъо университетым жур-налистикэмкӀэ ифакультет къы-ухыгъэх.

Адыгеим ижурналистикэ хахьо фишӀэу 1970-рэ илъэсым щегъэ-жьагъэу хэку гъэзетэу «Социа-листическэ Адыгеим» икоррес-пондентэу районым щылагъ, етӀанэ хэку гъэзетым илитера-турнэ лэфышӀэу, иотдел ипӀэцагъ, хэку радиовещанием иредак-торэу лэф ышлагъ.

Ытхыхэрэр 1961-рэ илъэсым щегъэжьагъэу хиутыштыгъэх. Итхылъхэр адыгабзэкӀи урысы-бзэкӀи къыдэкыгъэх. «Къушхьэ чыжьэмэ япщыналӀэхэр» зы-филорэ тхылъэу автор куп зэды-ряем Юныс ирассказ заулэ дэхъагъ. Ау Юныс тхылъеджэхэм анахъэу зэрашлагъэр иповестэу «Хымэ лыуз» (1978) зыфилорэр ары, ащ нэмыкӀ тхылъхэр — повестхэр, романхэр къыкӀэ-лыкӀуагъэх. «ШӀэфӀагъу», ро-манэу «Унэ пльыжъ», «ГъучӀ Тыгъужым итаурыхъ», «Тыгъэр лӀагъэу къыдэкӀогагъ», нэмкӀхэ-ри. УрысыбзэкӀэ «Чужая боль» (1985), романэу «Сказание о Железном Волке» (1993), «Ми-лосердие черных гор, или Смерть за Черной речкой» къыдэкыгъэх.

Цуекъо Юныс литературэмкӀэ премие зэфэшхьафхэм ялауреат, УФ-м культурэмкӀэ изаслуженнэ лэфышӀагъ, Адыгэ Респуб-ликэм инароднэ тхакӀу.

1980-рэ илъэсым къыщегъэ-жьагъэу УФ-м итхаклохэм я Союз хэтыгъ.

ЩӀэ хэлъӀ, мыхэм экӀэми яакъыл кӀоцӀэпс адыгэ литера-турэм бэу хэхагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр: «Адыгэ макъэм» ихъарзынэщ.

Теннис

Джэрз медаль кыыфагъэшъошагъ

ТеннисымкӀэ Урысыем и Кубок икыдэхынкӀэ зэнэкьокьоу паралимпийскэ чемпионэу Наталья Мартяшовам ишӀэжъ фэгъэхыгъэм Мыекъуапэ щыц Александр Рыжковым джэрз медаль кыышихыгъ.

Хэгъэгум ишӀолъыр 25-мэ кыарыкыгъэ спортсмени 100-м ехъумэ мыц зышаушэтыгъ. Адыгэ Республикэм ыцӀкӀэ спортсмени 3 – Анатолий Чапуриныр, Александр Рыжковыр, Дмитрий

Нехаевыр зэнэкьокьум хэлэжъагъэх.

Урысыем спортым имастерынымкӀэ кандидатэу, илъэс 39-рэ зыныбжъ Александр Рыжковымрэ ащ игъусэгъэ Вадим Бедарько-

вымрэ я 3-рэ чыплӀэр кыахыгъ. ИцӀыкӀугъом щегъэжъагъэу Александр теннисым пылъ. 2015-рэ илъэсым кыышыублагъэу мызэу, мытлоу Урысые зэнэкьокьухэм хагъэунэфыкырэ чыплӀэхэр ащ кыахыгъэх, Урысыем икубокхэм якыдэхынкӀэ гъэхъагъэхэр ышыгъэх, Урысыем ичемпионат тыжынын медаль кыышихыгъагъ.

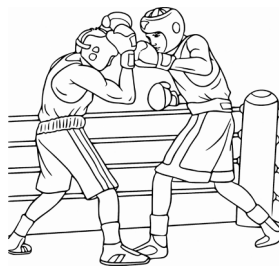
Хэгъэгум ичыплӀэ зэфэшъхъафхэм кыарыкыгъэ команды

10-мэ ялӀпӀэсэныгъэ мыц кыышагъэлӀэгъагъ. Алексей Самсоновымрэ Дмитрий Кустовымрэ ятӀонэрэ чыплӀэр ахыгъ. Урысыем и Кубок кыдзызыгъэхэр Москва щыц Максим Назаркынымрэ Кемерово кыкыгъэ Даниил Доманевскэмрэ. Александр Рыжковым бжыхъэм Великий Новгород шыкӀошт Урысые зэнэкьокьум хэлэжъэнэу зегъэхъазырэ.

Бокс

АпӀэрэ чыплӀэхэр кыахыгъэх

Къэлэ спорт еджаплӀэу С.М. Джэнчатэм ыцӀэ зыхырэ испортсменхэр боксымкӀэ зэнэкьокьу шъхъихыгъэу Туапсэ шыкӀуагъэм щатекӀуагъэх. БоксымкӀэ зэнэкьокьухэр гъогогъу 27-рэ зехащагъэх, аужырэр Туапсэ и Мафэ фэгъэхыгъагъ.

2012 – 2013-рэ, 2010 – 2011-рэ, 2008 – 2009-рэ илъэсхэм кыэхъугъэ шъэожъыи 170-рэ ащ хэлэжъагъ. Краснодар краим, Ростов хэкум, Адыгэ Республикэм, КъэрэщӀэе-Черкесым, КъэбартӀэе-Бэлыкъарым, Донецкэ Народнэ Республикэм ахэр кыарыкыгъагъэх. Мыекъуапэ икӀэлэ спорт еджаплӀэ зыщызыгъэсэрэ боксери 4 ащ хэлэжъагъ. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Александр Ким ахэр егъасэх. Килограмм 60 кӀэзыщӀэхэрэмкӀэ Дмитрий Смирновым, килограмм 66-рэ кӀэзыщӀэхэрэмкӀэ Валерий Назриевым апӀэрэ чыплӀэхэр кыдаыхыгъэх.

Зэхэзышагъэр ыкӀи кыдзыгъэжъагъэр:
АР-м лъэпкӀэ ИофхэмкӀэ, ИкӀыб кыралхэм ашысӀэурэ тильӀпкӀэ-гъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи кыбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр:
385000
кы. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдӀыгъэр:
385000,
кы. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнӀэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм кыаихырэ А4-кӀэ заджӀэхэр тхъапӀэху зипчъагъӀэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сагъырхэм азыфагъу 1,5-рэ дӀгъэу, шрифтыр 12-м нахъ цыкӀунэу щытӀ. Мы шапхъэхэм адимыштӀэр тхыгъэхэр редакцием зӀкӀегъӀэжъыхы.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
УФ-м
хэутын ИофхэмкӀэ, телерадиокъэтынхэмкӀэ ыкӀи зӀлы-ИӀсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплӀэ гъӀорышӀапӀ, зӀраушыхъатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кы. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗӀкӀэмкӀи пчъагъэр
4486
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1157

Хэутыным узыкӀӀтхэнэу щыт уахътӀэр
Сыхъатыр
18.00
ЗыщыкӀӀтхэгъэхэу уахътӀэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхъӀӀэр
МӀшӀӀӀэжъо С. А.

ПшъӀӀӀӀжъо
зыхырэ
секретарыр
ЖакӀӀмыкӀо А. З.